

“Belirtilen konu ile ilgili olarak, mahkememizce, somut norm denetimi yolu ile itiraz başvurusuna konu edilen kanun hükmünün, Anayasanın 13 ve 35. maddelerine uygun düşmediği mülahaza edilmiştir. Aykırılık başvurusunun esbabı mucibesinin izah olunmasından evvel, belirtilen Anayasa maddelerine yer vermekte fayda olacaktır.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13 – Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

XII. Mülkiyet hakkı

Madde 35 – Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

İtiraz başvurusunun konusu olan kanun hükmünün, Anayasanın, belirtilen maddelerindeki bir takım kurallar, temel hak ve hürriyetler ile bu hakların amaç, kapsam ve sınırlarının bir arada değerlendirilmesi neticesinde, kanun hükmünün, ilk ve hususi olarak, Anayasanın mülkiyet hakkı başlıklı maddesine açıkça ve doğrudan aykırı olduğu, belirtilen diğer maddeye ise dolaylı ve bağlantılı olarak aykırı olduğu değerlendirilmiştir. Öyleyse, ilk olarak 35. madde çerçevesinde izahatlar yapılmalıdır.

Kanun hükmünün 35. maddeye neden aykırı olduğunu anlayabilmek ve anlatabilmek için evvela hukuk davalarında neden harç alınması gerektiği ve bu harcın nasıl, ne şekilde, ne miktarda ve hangi merci tarafından, ne zaman alındığına ve iadesine dair kurallara gerektiğinde misal de verilerek değinmek lazım gelir.

Bilindiği üzere, Devletin en temel fonksiyonlarından biri de yargı fonksiyonudur. Yargı fonksiyonu ile, adalet dağıtımının ise bir kamu hizmeti olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Devlet, bu kamu hizmetini gereği gibi ifâ edebilmek ve yargı organlarını işler bir şekilde hak arayanların hizmetinde tutabilmek için bazı giderler yapmaktadır. Adalet dağıtımı işi de Devlet tarafından kural olarak karşılıksız olarak yapılmasına rağmen; Devletin yargı organları da sonuç da fertlerin özel hukuka dair çıkarları hakkında karar vereceğine göre, bu amaçla yapılan giderlerin tamamı olmasa bile, hiç değilse bir kısmının hak aramak için Devlet organlarına başvuranlardan alınması, sosyal hukuk devleti ilkesiyle bir tezat teşkil etmeyecektir. Kişilerin kendiliğinden hak almaları kural olarak yasak ve suç olduğuna göre, hakların Devlet organları aracılığıyla korunması ve teslim edilmesinde, içtimai barış ve istikrarın korunması bağlamında, bir kamu yararının olduğu da bir gerçektir. Dolayısıyla yargılama giderleri, yargılama faaliyetinin tam anlamıyla bir bedel değil, esasında bir katılım payından öteye gitmemektedir. Diğer bir ifade ile mahkemelerin yürüttükleri yargısal faaliyet ve işlemlerin karşılıksız ve parasız olmadığı söylenebilir. Devletin, mahkemelerin sunduğu yargı hizmetine karşılık olmak üzere aldığı paranın harç olarak tanımlanması mümkündür.

Kanunkoyucu yargı hizmetlerinin görülmesi ve devamı için başvurma harcı, peşin harç, keşif harcı gibi bir takım harçların tahsilini öngörmüştür. Harçların türleri, konuları, miktarları, kapsamı, tahsil usulü gibi konular 17 Temmuz 1964 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 492 sayılı Harçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Hukuk davalarında tahsili lazım

gelen harçlar da bu kanunda detaylı şekilde yer almaktadır. Belirtilmelidir ki, harçtan muafiyet gibi bir durum yok ise neredeyse her hukuk davasında maktu oranda başvurma harcı alınmaktadır. Bundan ayrı olarak nispi harca tabi olan davalarda ise dava değeri üzerinden belli bir oranda peşin harç dava açıldığı sırada, kalanı ise nihai karar ile tahsil edilmektedir.

Nispi harç oranı, 2024 yılı itibari ile binde 68,31'dir. Dava dilekçesinde gösterilen dava değerinin 1/4'ü peşin olarak alınmakta, kalan 3/4 oranındaki harç ise karar verilip de tebliğ işleminden itibaren 30 gün beklendikten sonra ilgilisi harcı ödemez ise 15 günlük süre içinde mahkeme tarafından ilgili vergi dairesine müzekkere yazılarak tahsili sağlanmaktadır. Hükmün kanun yollarına müracaat edilerek kaldırılması yahut bozulması halinde harç ilgisine aynı miktarda iade edilmektedir.

Şimdi bir misal üzerinden konunun anlaşılması kolaylaştırılacaktır. Mesela 1 milyon TL'lik bir alacak davasında, davanın tamamen kabul edilmesi ihtimalinde Devletin alması gereken toplam harç miktarı 68.310,00-TL olmaktadır. Bunun 1/4'ü olan 17.077,00-TL miktarındaki harç yargılama sırasında davacı tarafça yatırılmakta, gene davanın tamamen kabulü halinde ise kalan miktar olan 51.233,00-TL, kararın kesinleşmesi beklenmeksizin davalıdan tahsil edilmektedir.

Başvurunun yapılmasını gerektiren hal tam da bu noktada meydana gelen ve hukukun temel ilkeleri ile bağdaşmadığı düşünülen bakiye harcın tahsil zamanı ile alakalıdır. Şu da ifade edilmelidir ki, meselenin 35. maddeye aykırı olan yönü, harcın iadesinin gerektiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Yoksa, harç iade edilmeyecek ve hüküm onanarak kesinleşecek ise bu halde ortada temel hak ve hürriyetleri ihlal eden bir sonuç oluşmadığı söylenebilir.

Az yukarıda yer verilen misalde, hüküm henüz kesinleşmeksizin davalıdan tahsil edilmesine dair işlem yapılan 51.233,00-TL harç, hükmün istinaf mahkemesince kaldırılması yahut temyizde bozulması halinde aynı miktarda olmak üzere davalıya iade edilmektedir. Ülkemizde istinaf ve temyiz incelemelerinin sonuçlanma süresi ile son senelerde inanılmaz boyutlara ulaşan enflasyon hadisesi nazara alındığında davalıya iade edilen harcın ne ölçüde değersizleştiği anlaşılabilecektir. Söz gelimi, 2024 senesinde davalıdan tahsil edilen 51.233,00-TL'nin davalıya 2028 senesinde iade edildiği düşünülüğünde davalının mülkiyet hakkının çok açık ve kesin bir biçimde ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bunun haricinde, kanun hükmünde, "kararın tebliğinden itibaren" şeklinde bir ibare yer almakla birlikte bu kararın ne tür bir karar olduğu da tam olarak anlaşılamamaktadır. Karar derken bu kelimedenden kesinleşmiş karar sonucu çıkarılabileceği gibi henüz kesinleşmemiş bir karar neticesine de varılabilir. Uygulamada sözü edilen "karar" sözcüğünün kesinleşmemiş karar olduğu var sayılarak harcın tahsili için işlem yapılsa da bu uygulamaların doğru olmayabileceği de gözden ırak tutulmamalıdır. Bir üst paragrafta izah edilen mesele dikkate alınarak kanun yolu incelemesi ile ortadan kaldırılacak hükümlerdeki harcın acele edilmeksizin davalıdan tahsili yolu tercih edilmeyerek hak ihlaline sebep olunmayabilir. Lakin uygulamada bu tür bir kaygı ile hareket edilmemektedir. Bu sebeple, kanundaki "kararın" kelimesinin muğlak ve müphem olduğu ifade edilmelidir.

Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği üzere, mülkiyet hakkı oldukça geniş yorumlanmaktadır. Mülkiyet hakkı, taşınır ya da taşınmaz bir eşya üzerinde hak sahibine kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkisi veren, hukuk düzeninin sınırları içinde kullanılabilen, mutlak ve ayni bir haktır. Dolayısı ile, para üzerindeki hak da mülkiyet hakkının bir görünümüdür. Hükmün ortadan kaldırılması ihtimalinde davalıya her halükarda iade edilecek

olan harcın enflasyon karşısında değersizleşmesi mülkiyet hakkının ihlaline sebep olmaktadır. Kanun hükmünün, belirtilen vecheleri ile Anayasanın 35. maddesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Anayasa'nın 13. maddesinde; temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Buna göre, Anayasa'nın 13. maddesi hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir kural olarak benimsemiştir. Bu çerçevede, Anayasa'nın temel hak ve hürriyetler kısmında düzenlenen mülkiyet hakkına yapılan sınırlamaların Anayasa hükümlerine uygun, ölçülü ve orantılı olması gerekmektedir.

Açıklanan hususlar bağlamında, başvuruya konu kanun hükmünün, Anayasa'nın 13 ve 35. maddelerine açıkça aykırı olduğu yargısına varılmıştır. İzah olunan sebep ve gerekçeler muvacehesinde, belirtilen kanun hükmünün, yukarıda sıralanan Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olduğu değerlendirilmiş ve bu şekilde, itiraz başvurusu gerekçelendirilmiştir.

ARA KARAR : (Gerekçeleri Yukarıda Açıklandığı Üzere;)

1-Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca, Harçlar Kanunu'nun 28/1-a maddesindeki "kararın tebliğinden itibaren" ibaresinin Anayasanın 13 ve 35. maddelerine aykırı olması sebebiyle, somut norm denetimi yolu ile iptali için Anayasa Mahkemesi'ne müracaatta BULUNULMASINA,

2-Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 25.01.2024 tarihli duruşma tutanağının onaylı örneği, dava dilekçesi, cevap dilekçesi, kurumlardan gelen yazı cevapları, keşif tutanağı, bilirkişi raporları, tarafların diğer dilekçelerinin onaylı örnekleri ile dosyaya sunulan diğer belgelerin tarih sırasına göre başlıklar hâlinde sıralandığı dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesi'ne üst yazı ile GÖNDERİLMESİNE, Dair; karar verilmiştir.”